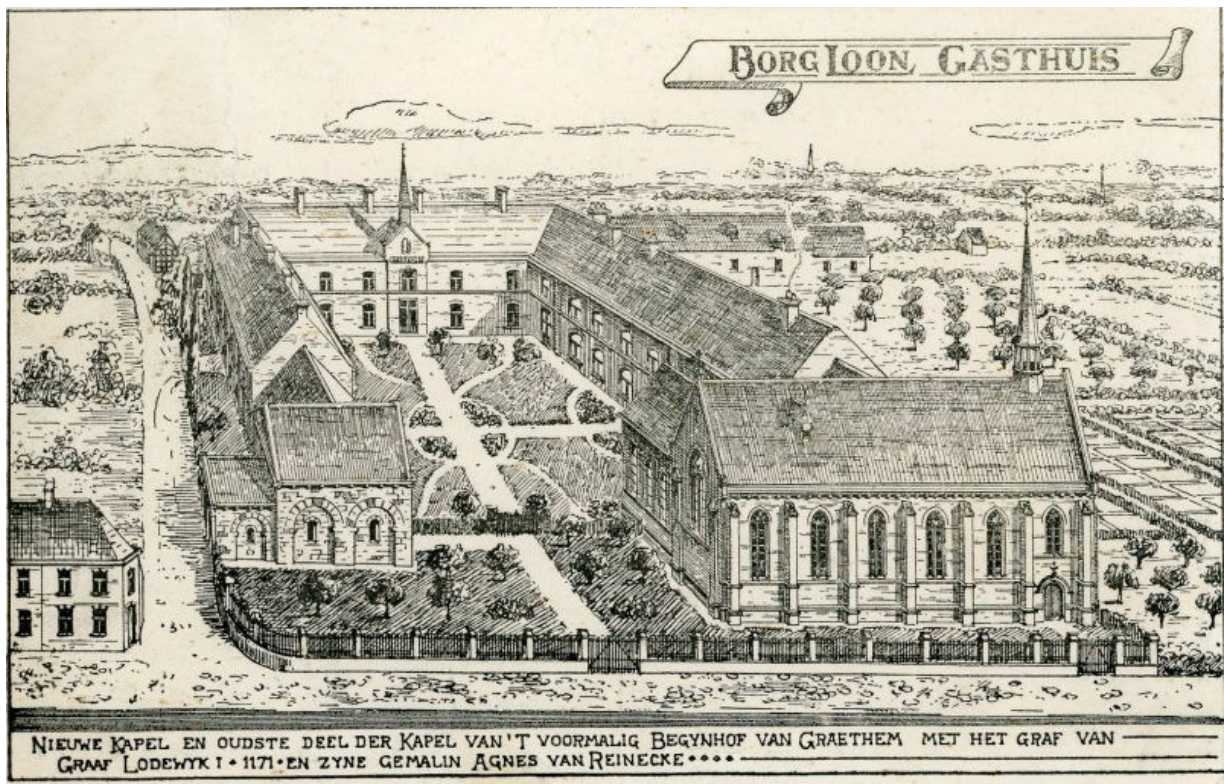

HET VERGETEN BEGIJNHOF VAN BORGLOON

In Vlaanderen zijn er nog heel wat goed bewaarde begijnhoven te bewonderen, maar vele andere hoven hebben intussen een totaal andere bestemming gekregen of zijn helaas volledig verdwenen en daardoor ook uit het collectieve geheugen gewist. Neem nu bijvoorbeeld het begijnhof van Borgloon, tussen Sint-Truiden en Tongeren, dat zich buiten de stadswallen bevond, meer bepaald ten westen ervan in de wijk Graethem. Momenteel herinnert alleen nog de fraaie kapel aan de Graethempoort aan de rijke voorgeschiedenis van deze plek.

Het was in 1258 dat aan de Graethempoort een begijnhof werd gesticht voor een beperkt aantal van negen begijnen. Centraal op het hof van het pleintype bevond zich de kapel van het Johannitershospitaal, de begraafplaats van Lodewijk I, graaf van Loon, die overleed in 1171. In 1174 schonk zijn gemalin, Agnes van Reinecke, het hospitaal aan de abdij van Villers. Zij wordt tweemaal vermeld in de *Sint-Servaaslegende* van Hendrik van Veldeke.

Plattegrond van het voormalige begijnhof van Borgloon, later omgevormd tot gasthuis. Vooraan de kapel die eertijds deel uitmaakte van het gasthuis, waar graaf Lodewijk I en zijn gemalin Agnes Van Reinecke werden begraven.

Het oudste deel van het van oorsprong romaanse zaalkerkje stamt uit de 12de eeuw. In de twee eeuwen nadien vonden er uitbreidingen plaats. Ook grafelijke gronden in het nabijgelegen Heks werden aan het hospitaal toegewezen. Geleidelijk vestigden zich vrome vrouwen rondom het hospitaal. In 1258 of 1259 was er definitief sprake van een begijnhof. Het benoemingsrecht van de negen begijnen viel onder de abdij van Villers. De kapel deed zowel dienst als hospitaal- als begijnhofkapel. In 1582 werden de rechten van het hospitaal en begijnhof toegewezen aan het Sint-Lambertuskapittel in Luik.

De zijbeuken werden in 1606 vernield en nadien samen met de westgevel weer heropgebouwd. Tijdens het beleg van de stad in 1654 werden de negen begijnenhuizen platgebrand door de troepen van Karel IV van Lotharingen. De heropbouw ervan werd bekostigd uit inkomsten van de begijnen en aalmoezen van de kathedraal van Luik. In 1714 waren de gebouwen van het hospitaal vervallen en werd de instelling naar de overzijde van de straat verplaatst. In 1784 werd het overgenomen door het armenbestuur van Borgloon.

In 1797 kwam het begijnhof onder het Bureau van Weldadigheid en in 1802, toen er nog slechts vier begijnen leefden, werd het begijnhof omgevormd tot een bejaardentehuis. In 1814 werd de kapel opengesteld voor de publieke eredienst. Op het terrein werd omstreeks 1840 een oudemannahuis gebouwd, dat later nog werd vergroot. In 1846 kwam er een meisjesschool bij, die door de Zusters van Liefde werd gerund. Deze school verhuisde in 1849 naar het voormalige birgittijnenklooster elders in de stad. De grafombe van Lodewijk I bleef nog tot circa 1860 bewaard.

Het voormalige gasthuis (bejaardentehuis), met links de neogotische kapel die tussen 1909 en 1912 werd gebouwd in het verlengde van de oude kapel naar een ontwerp van Pierre Langerock.

Het bejaardentehuis kreeg omstreeks 1910 een eigen kapel in neogotische stijl. Die kwam in het verlengde van de oude kapel te liggen. De hospitaal- en begijnhofkapel ging deel uitmaken van het huidige OCMW van Borgloon. Ze is inmiddels beschermd als monument en in gebruik als tentoonstellingsruimte. Deze Graethemkapel is nu nog het enige overblijfsel van het oorspronkelijke begijnhof. Na 1975 vonden er verschillende restauraties plaats.

De voormalige hospitaal- en begijnhofkapel, ook Graethemkapel genoemd, is inmiddels beschermd als monument en in gebruik als tentoonstellingsruimte. Foto: Paul Hermans

Enkele grafstenen van begijnen, een priester en kanunnik herinneren nog aan het religieuze leven dat zich hier enkele eeuwen voordien afspeelde. Bij archeologische opgravingen in 1969 werden ook het gebeente van Lodewijk I en zijn echtgenote Agnes teruggevonden. Ze rusten nu onder een moderne grafsteen. Voor het overige bleven er nog enkele oude muurschilderingen over die eveneens herinneren aan de rijke voorgeschiedenis van deze plek. In 2020 werd bekendgemaakt dat de gemeente Borgloon het Belevingscentrum Graven van Loon wil huisvesten in de kapel en de naastgelegen kerk. De opening staat gepland voor juli 2023.

Guido Theunissen